

I. LESIAK, *Inferno*

LIT.: B. Hlevnjak, Ivan Lesiak (katalog), Zagreb 1980. — V. Maleković, Izložba kao autoportret, Vjesnik, 7. I. 1983. — T. Lalin, Ivan Lesiak (katalog), Zagreb 1985. — N. Petrak, Lesiak (katalog), Zagreb 1989. Z. Ju.

LEŠĆE NA DOBRI, selo JZ od Karlovca. Jednobrodna župna crkva Sv. Jurja (1742) ima poligonalno svetište, dvije bočne kapele (tlocrt u obliku križa), zvonik povrh glavnoga pročelja te uz svetište 1849. prigradenu sakristiju. U crkvi su barokni i klasicistički oltari, propovjedaonica s reljefima, Marijina slika iz 1759, te kipovi. — U blizini su nađene cijevi ant. kupališta.

LEŠĆE → LIČKO LEŠĆE

LIBURNI, *Venera Anzotica* iz Nina. Split, Arheološki muzej

LE TERRIER DU MANETOTE, Gabriel, franc. arhitekt (XVIII/XIX. st.). Kao oficir Luja XVI. izbjegao iz Francuske u vrijeme revolucije. Prema njegovu projektu stancija Dajla grofova Grisoni kraj Novigrada u Istri dograđena je velikom klasicističkom zgradom kojom su spojena starija barokna krila. Time je pretvorena u reprezentativan dvorac s dvorištem (*cour d'honneur*). LIT.: Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok.

LETOVANIĆ, selo Z od Siska. Drvena kapela Sv. Fabijana i Sebastijana iznutra je pučki oslikana; ima barokni oltar (1752). U Letovaniću se nalazio kaštel za obranu od Turaka. Kapela je stradala u ratu 1991.

LIBURNI, ilir. pleme koje je živjelo na području između rijeka Krke u Dalmaciji i Raše u Istri te na susjednim otocima. Prve pojave umjetničkoga djelovanja Liburna vremenski se podudaraju s počecima njihove specifične materijalne kulture starijega željeznog doba, koja traje od poč. ← I. tisućljeća sve do njihova dolaska pod rim. vlast. Poslije ratova s Rimljanima (← II. i ← I. st.) Iliri gube samostalnost, a već s Cezarovim prokonzulatom u Iliriku počinje i njihova romanizacija.

Vrsnoćom umjetničkoga stvaranja i tehnološkim postupcima L. su bili na razini ostalih nositelja kulture starijega željeznog doba na Balkanu. Vješto su obrađivali u prvom redu bronz, u manjoj mjeri željezo, srebro i olovo, potom glinu (keramika), jantar i staklo. Osim lijevanja i kovanja kovina (nakit, oruđe, oružje), poznavali su graviranje i tehniku iskucavanja; lončarsko im je kolo



LIBURNI, bronzani privjesak s ljudskim glavama iz Nina (← II. do ← I. st.). Zadar, Arheološki muzej

bilo nepoznato. Dekorativni i figuralni elementi nose dijelom pečat osebnosti, a dijelom se vežu s elementima kultura susjednih zemalja. Geometrijski motivi na poznatim pectoralima iz Zatona kraj Nina (meandri, vučji zubi, rombovi, cikcak-crte i sl.) imaju izvor u ranijoj balkanskoj geometrijskoj umjetnosti i geometrijskome stilu u Grčkoj, dok spiralne antene na brončanome maču iz Nina povezuju Liburniju sa širokim krugom Podunavlja i suprotne italske obale, s kojom je u svezi i pojava fibula nalik tipu certosa. Motiv spirale zastupljen je vrlo često, u prvom redu na naočalastim fibulama, a također u stiliziranoj formi koncentričnih krugova (brončane lamele pojasa). Gravirani geometrijski motivi pojavljuju se također na lukovima lučnih fibula; kod Liburna one ponekad dosežu velike dimenzije, po čemu se približuju kulturi italskih Picena, na koje su L. znatno utjecali. Rijetki figuralni motivi podvrgnuti su također geometrijskim elementima i imaju pretežno dekorativni značaj, o čemu svjedoči nekoliko primjeraka strogo stiliziranih ljudskih i životinjskih figura (Nin, Kolan na Pagu, Zaton kraj Nina); većina ih je oblikovana plošno, jer se radi odreda o brončanim privjescima. Ženske figure imaju trokutasto tijelo, pokrivalo za glavu u obliku izvmuta polumjeseca i dugačku haljinu s nareskanim donjim rubom, dok kod dviju muških figura ratnika iz Nina dominira šljem na mjestu glave i okrugao štit na mjestu trupa. Trodimenzionalno su modelirane samo dvije ptice močvarice, aplicirane u heraldičkome stavu na bogato ukrašenu luku brončane fibule. Krajnje stilizirano, do apstrakcije, izrađeni su od bronce ili jantara u profilu prikazani protomi ptica (iz Nina), s vrlo naglašenim rastvorenim kljunovima. Među nakitom se ističu masivne ogrlice rađene od keramičkih članaka sa srčolikim privjescima, koje očito nastavljaju tradiciju jantarskih ogrlica istoga tipa.

U mlađe željezno doba L. čuvaju u cjelini halštatske tradicije, ali prihvaćaju i nove utjecaje. Pod latenskim utjecajem pojavljuju se brončane i

srebrne aplikacije na broševima posebnoga tipa (iz Nina, Baške na Krku), na kojima su u medaljonu prikazani portreti en face, obično u parovima, u dosta naglašenu reljefu. O helenističkome utjecaju svjedoči jedan okrugli srebrni broš iz Nina na kojemu je u medaljonu dosta rustično modelirana glava Gracije s bogatim nakitom. Potreba Liburna za stranim umjetničkim predmetima ogleda se u importu, uglavnom keramike. Već u ← VI. st. pojavljuju se zajedno s predmetima domaće izrade i posude iz Mesapije, karakterističnih oblika, žućkasta tijela, ukrašene crnim i crvenim geometrijskim motivima. Među njima se, po obliku i namjeni, ističe askos iz Nina (jedinstven primjerak u nas). Nedugo nakon njih pojavljuju se i grč. slikane vaze apulskoga tipa s crvenim figurama, a u helenističkome razdoblju i vaze tipa Gnathia. L. su, kao i ostali Iliri, obradu kamena kao i upotrebu žbuke prihvatili dosta kasno. Fortifikacije megalitičkoga tipa (*opus quadratum*) kod njih se javljaju sa znatnim zakašnjenjem, potkraj ← II. ili u prvim desetljećima ← I. st. pod izravnim helenističkim utjecajem, i to u onim centrima koji su za Julija Cezara postali municipiji (*Varvaria* — Bribir, *Asseria* — Podgrađe).

Za rim. vladavine, osobito u prvo vrijeme, L. su pod jakim utjecajem razvijenih područja Carstva. Ti su utjecaji vidljivi u umjetničkome obrtu, kiparstvu i graditeljstvu. Međutim, unatoč činjenici da je proces romanizacije, osobito priobalnoga područja, znatno unapredovao već u I. st., L. ipak razvijaju neke izvorne elemente. Takav je poznati tip nadgrobna spomenika → *liburnski cippus*. To je regionalni nadgrobni spomenik cilindrična tijela s koničnim završetkom, koji arhit. koncepcijom ponavlja tip autohtone nastambe toga područja, a ukrasne elemente usvaja iz klasične umjetnosti. Liburnskim lik. ostvarenjem može se smatrati i poznata mramorna statua Venere iz Nina (koja se tu štovala s epihorskim atributom Anzotika), prikazana sa svojim muškim paredrom Prijapom. Po sadržaju i po rustičnosti izvedbe ona ulazi u krug predmeta domaće provincijalne proizvodnje. Takav je i prikaz Silvana na maloj ari, također iz Nina, na kojoj je to domaće božanstvo — u rim. interpretaciji nazvano Silvanom — oblikovano u priprosto maniri nevještom rukom domaćega klesara; istih su obilježja i prikazi toga božanstva na nekim drugim, u ono vrijeme znatno manje romaniziranim ilir. područjima. Na nekim kamenim spomenicima s područja Liburnije opaža se sposobnost asimiliranja i razvijanja elemenata klasičkoga podrijetla, npr. liburnsko-rim. nadgrobne stele klesane u obliku edikule, sa zabatom, natpisnim poljem, portretima pokojnika i uobičajenim nadgrobni ukrasom. To su bez sumnje proizvodi autohtonoga stanovništva, što je na nekima od njih i epigrafski potvrđeno (il. imena pokojnika i dedikanata). Poglavitito su zanimljivi umj. predmeti izrađivani u zabačenijim mjestima, na kojima su bili primijenjeni samo neki formalni elementi rim. umjetnosti, dok je osnova lik. oblikovanja bila i dalje tradicija iz predrim. doba. To vrijedi poglavito za gradine koje nastavljaju život i u rim. doba, te se u njima istodobno pojavljuju predmeti uvezeni iz razvijenijih područja i predmeti domaće izvedbe, osobito keramika, koja po vrsnoći i oblicima nastavlja tradiciju gradinske keramike prapov. doba.

LIT.: M. Abramić, Ninska Venera, Glasnik Primorske banovine, 1939, 11–12. — E. Galli, Fibule argenteae liburniche nel museo di Zara, Bullettino di paletnologia italiana, 1940. — M.



F. LIČINA, *Echo Sounder*

Suić, Liburnski nadgrobni spomenik, VjAHD, 1950–51. — Z. Vinski, Ein liburnischer Depôtfund aus Baška, Archacologia Iugoslavica (Beograd), 1956. — D. Rendić-Miočević, Nekoliko monumentalnih nadgrobni stela s portretima iz sjeverne Dalmacije, Diadora, 1959. — Š. Batović, Iz ranog željeznog doba Liburnije, ibid. — Isti, Predmeti osebnih oblika s područja Liburna, Radovi HIJZ, 1958–59, i 1960. — Ž. Raknić, Kulna slika Silvana s područja Liburna, Diadora, 1965. — Š. Batović, Ostava iz Jagodnje Gornje u okviru zadnje faze liburnske kulture, ibid., 1974. — N. Cambi, Enonska Venera Anzotika, ibid., 1980. — B. Gabričević, O počecima rimske provincijalne umjetnosti u Liburniji, ibid. — M. Suić, Zadar u starom vijeku, Zadar 1981. — S. Čače, Liburnske zajednice i njihovi teritoriji, Dometi, 1982. 12. — Isti, Pogranične zajednice i jugoistočna granica Liburnije u kasno predrimsko i u rimsko doba, Diadora, 1989. M. Su.

LIBURNSKI CIPPUS → CIPPUS

LICITARI (medičari), obrtnici koji proizvode kolače od slatkoga tijesta, napitke od meda, parafinske ili voštane svijeće i voštane votive ili zagore. Bili su organizirani u staleške zadruge; najstariji licitarski ceh je vjerojatno onaj štajerski koji je već u XV. st., pripadao licitarskoj bratovštini u Beču. Puni razvoj licitarskoga obrta nastavlja se tijekom XIX. i traje sve do sred. XX. st.; 1863. osniva se u Karlovcu »Prva hrvatska parna tvornica voštanih svijeća i medičarskih proizvoda M. Lukinić«.

Od licitarskih proizvoda najtipičniji su obojeni kolači različite veličine: srca, bebe, krunice, konji s jahačem ili bez njega, satovi, torbice i bicikli, potom medenjaci, šareni bomboni u obliku štapa, različite svijeće, te »gvirc« i »medica« (napici od meda). Obojeni su voćnim bojama, među kojima preteže crvena, žuta, zelena i bijela. Raznobojni ukrasi od slatke jestive mase na određenim se tipovima licitarskih kolača često još upotpunjuju i nalijepljenim ogledalcima, sličicama i različitim natpisima na papiru. Iv. Iv.

LIČ, selo u Gorskom kotaru. Zrinski su, prema predaji, ovdje imali u XIV. st. drveni kaštel. Nikola Zrinski sagradio je doseljenicima iz Like crkvu Sv. Jurja, koja je služila kao župna do 1725, kada je napuštena. Današnja župna crkva Sv. Jurja podignuta je 1807 (stradala u II. svj. r., potom obnovljena). Jednobrodna je, s pravokutnim svetištem i zvonicom nad zapadnim pročeljem. Odlikuje se jednostavnim skladom.

LIT.: J. Perčić-Čalogović, Fortifikacijski i sakralni spomenici, u zborniku: Gorski kotar, Delnice 1981. L. D.

LIČINA, *Fedor*, slikar (Zagreb, 19. VIII. 1939). Završio Akademiju u Zagrebu 1963 (I. Režek). Bio je suradnik Majstorske radionice K.



LICITARSKO SRCE.
Zagreb, Etnografski muzej